

Redaktören har ordet

Ulrika Holgersson

De väldiga bysterna i Mount Rushmore i South Dakota, USA, över de fyra presidenterna George Washington, Thomas Jefferson, Theodore Roosevelt och Abraham Lincoln, insprängda i det hårda granitberget, framstår sannolikt på olika sätt för amerikanen och besökaren från en annan del av världen. Det som var tänkt att manifesteras de första 150 åren i den unga amerikanska nationens historia kan för en utomstående gestalta sig som ett krampaktigt försök att skapa en sammanhållande berättelse, ur ett jämförelsevis kort förflutet. Om vårt behov av, eller rent av begär efter, berättelser handlar den inledande texten i detta nummer av *Scandia*, ”Den odödliga historien – narrationen, händelsen och det förflutna”, skriven av Sara Edenheim.

Mount Rushmore utgör också upplösningsscenen för en av de populärkulturella referenser som Edenheim flätar in i sitt resonemang: Alfred Hitchcocks film *North by Northwest (I sista minuten)* från 1959 med Cary Grant och Eva Marie Saint i huvudrollerna. I denna dras den manliga hjälten ofrivilligt in i ett rafflande kalla-krigs-drama när han misstas för att vara en man som egentligen inte existerar, en agent vars identitet uppfunnits av säkerhetspolisen. Edenheims syfte är att med denna typ av exempel och med hjälp av resonemang hos filosofer som Adriana Cavarero och Alain Badiou ifrågasätta tanken på att subjektet konstitueras av berättelser. Den radikala implikationen av detta blir en genomgripande kritik av den inom historievetenskapen grundläggande metoden att historisera, att tolka historiska fenomen utifrån sin egen kontext och samtid.

Edenheim ställer alltså frågor om de mest grundläggande förutsättningarna för historievetenskapen – premisser som vi så sällan reflekterar över att vi knappt är medvetna om dem. Om villkoren för den historiska forskningen, närmare bestämt just under kalla kriget, handlar också numrets andra text, Lars Olssons ”Per Nyström, det svenska historikersamfundet och den fjättrade Clio”. Huvudproblemet i denna studie är hur det kunde komma sig att den övertygade marxisten Per Nyström inte fullföljde sina teoretiska tankegångar i avhandlingen

Stadsindustriens arbetare före 1800-talet. Det tentativa svar som Olsson ger, att också svenska historiker fick känna av det inskränkta intellektuella klimat som präglade universiteten i USA under det kalla kriget, visar på betydelsen av ny vetenskapssociologisk forskning.

Om ett visst tänkandes förutsättningar i ett historiskt perspektiv handlar även numrets tredje text, "Nazismen som förklaring? Landskrona, Sverigedemokraterna och (o)betydelsen av ett brunt förflutet" av Victor Lundberg. Bland annat med hjälp av material ur säkerhetspolisens arkiv och samtida press undersöks här 1930- och 40-talens ultranationalism i Landskrona, särskilt genom de två politiska aktörerna John Weibull och Gottfrid Lilja. Studien syftar till att problematisera en tidigare tongivande tes inom forskningen att det starka stödet för Sverigedemokraterna i till exempel Landskrona kan förklaras genom en för platsen typisk främlingsfientlig tradition med rötter långt tillbaka i det förra seklet.

Med numrets fjärde och sista artikel lämnar vi också det filosofiska och idéhistoriska temat för ett klassiskt socialhistoriskt. I artikeln "Barnhustrur eller mogna brudar? Nya perspektiv på giftermålsmonster i svensk stormaktstid" använder Malin Lennartsson ett hittills för denna typ av frågor outnyttjat källmaterial – domkapitelsprotokoll – för att diskutera intressanta avvikelser från teorin om det så kallade västeuropeiska giftermålsmonstret, som lanserades av John Hajnal i mitten av 1960-talet. På ett övertygande sätt visar hon att barn- och tonårsäktenskap inte var så ovanliga under svensk stormaktstid som man har trott, och att de heller inte behövde betraktas som kontroversiella.

Något ska också sägas om numrets recensionsavdelning. Denna är rik och varierande som brukligt, och inleds av två temarecensioner. Det är vår granskning av det nya verket om Sveriges historia som nu inleds. Här har vi valt att hoppa över den första delen, som behandlar förhistorisk tid. I gengäld har vi låtit en arkeolog, den danska professorn Lotte Hedeager vid universitetet i Oslo, granska andra bandet med början på 600-talet e.Kr. Samma del, tillsammans med den tredje, recenserar av professor Steinar Imsen vid Norges teknisk-naturvetenskapelige universitet i Trondheim. Tanken är att på detta sätt ge plats åt flera blickar, situerade utanför det nationella.

Med detta nummer slutar jag som redaktör och vill därför passa på att tacka er läsare för denna tid. *Scandia* har under ett antal år genomgått flera viktiga förändringar, som inneburit en anpassning till flera samtida utvecklingsprocesser. Det har gällt såväl de nya kraven på rankning av publikationer i databaser som European Reference Index for the Humanities (ERIH) och Social Sciences Citation Index (Thompson Scientific) samt behovet av internationalisering och publicering på engelska som nödvändigheten att ta till vara de nya möjligheter som den mediala och tekniska utvecklingen frambringat i form av bland annat öppen nätpublicering och en modern hemsida. Vår intention har hela tiden

varit att försöka att inte fastna vid de hinder som funnits på denna väg, utan att söka oss vidare genom att ta fasta på möjligheterna. Detta arbete hade inte varit genomförbart utan en enig och engagerad redaktion, som tillsammans slutit upp bakom en gemensam vision. Stort tack till er alla medarbetare!

Efter en period som präglats av så många nyheter känns det tryggt att kunna presentera en ung men ändå erfaren, ny redaktör: Cecilia Riving. Som forskare ställer Cecilia ofta stora, centrala frågor om längre utvecklingshistoriska perspektiv, men söker svaren på en mindre, lokal nivå, i människors vardagliga tillvaro. I avhandlingen *Icke som en annan människa* från 2008 (se recension i *Scandia* 2010:1), undersöker hon synen på psykisk sjukdom genom intagningshandlingar och journaler från olika sinnessjukhus under 1800-talet. Här kan hon visa att det var i mötet mellan psykiatrin och lokalsamhället som dessa föreställningar växte fram. Det var i den sjukes hemmiljö som den psykiska avvikelsen först definierades och lekmännens tolkning hade stor betydelse för läkarens sjukdomsbedömning när personen togs in på anstalten. Det fanns en tydlig diskrepans mellan psykiatrisk teori och praktik – psykiatrin var starkt naturvetenskapligt orienterad och sökte biologiska förklaringar till psykisk sjukdom medan läkarna i sin dagliga verksamhet använde samma sociala bedömningsgrunder som man gjorde i lokalsamhället. Psykisk sjukdom definierades i hög grad utifrån individens beteende och förmåga att leva upp till sin förväntade roll i den sociala gemenskapen. Gränserna för hur psykisk sjukdom skulle definieras flyttades och förhandlades således ständigt.

Cecilia har tidigare varit medarbetare i *Scandia*, men har framför allt varit kulturredaktör på *Jönköpings-Posten*. För närvarande arbetar hon också med den nybildade recensionstidskriften *Respons*. Det är ett stort privilegium att ha värvat en historiker som på detta sätt förenar utmärkt vetenskaplig kompetens med gedigen publicistisk erfarenhet. Cecilia har förmågan att se det oväntade och värna om noggrannhet och klarhet, en profil som jag tycker kännetecknat denna tidskrifts mer än 80-åriga historia.